

1. M OCW
2. DGHBWE
3. HO&S

Ministerie van OCW	
Zaaknr.	
Datum reg.	18 SEP. 2023
:nr.	
Directie	HO&S

De heer prof. dr. R.H. Dijkgraaf
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum 12 september 2023

Telefoon

E-mail

Uw kenmerk -

Ons kenmerk UNL 23.051 U

Bijlagen -

Onderwerp **Reactie kennisveiligheid sectorbeeld universiteiten**

Geachte heer Dijkgraaf,

Afgelopen maanden heeft het onderzoek naar het kennisveiligheidsbeleid van universiteiten, in opdracht van uw ministerie, plaatsgevonden. Het onderzoek is uitgevoerd om inzichtelijk te maken hoe universiteiten de verschillende richtlijnen uit de Nationale Leidraad Kennisveiligheid vertalen in de praktijk. Met deze brief reageren wij op dit onderzoek waaruit blijkt dat alle universiteiten kennisveiligheid hoog in het vaandel hebben staan. Tegelijkertijd blijven we aandacht vragen voor de grote dilemma's rondom het bewaken van privacy, voorkomen van discriminatie en behouden van internationale samenwerking, autonomie en academische vrijheid als kernwaarden voor wetenschappelijk onderzoek. Universiteiten hebben hierbij de hulp van inlichtingen- en veiligheidsdiensten nodig om onze taak te vervullen.

Uit het rapport "Kennisveiligheidsbeleid in het hoger onderwijs en onderzoek; Sectorbeeld Universiteiten" blijkt dat Nederlandse universiteiten grote stappen zetten en actief bezig zijn om de ongewenste overdracht van gevoelige kennis en technologie te voorkomen. Vanaf 2022 is het kennisveiligheidsbeleid bij alle universiteiten in een stroomversnelling geraakt", zo schrijven de onderzoekers van Oberon en Dialogic in hun rapport. Alle universiteiten ontwikkelen beleid rondom risicomanagement, fysieke en digitale beschermingsmaatregelen en internationale partnerschappen. Veel universiteiten voeren dit beleid ook al uit.

Alle universiteiten hebben opvolging gegeven aan de oproep van Minister Dijkgraaf in april 2022 om een risicoanalyse uit te voeren. Zij hebben mogelijke kwetsbaarheden in kaart gebracht door te kijken naar sensitieve onderzoeksgebieden, financieringsbronnen en het profiel en land van herkomst van samenwerkingspartners. Deze risicoanalyse heeft geleid tot nieuwe inzichten: het bewustzijn rondom kennisveiligheid is toegenomen en zeven universiteiten hebben naar aanleiding van de risicoanalyse nieuwe maatregelen genomen, zoals meer begeleiding van onderzoekers in kwetsbare posities of het toetsen van doorlopende partnerschappen. Daarnaast organiseren universiteiten bewustwordingscampagnes, ook specifiek gericht op HR-personeel om kennisveiligheid goed mee te nemen in werving- en selectieprocedures. Het rapport toont hiernaast aan dat bijna overal een Adviesteam Kennisveiligheid is ingesteld om wetenschappers intern te ondersteunen en beleid vorm te geven.

De Nederlandse universiteiten vinden kennisveiligheid een uitermate belangrijk thema en zijn actief aan de slag met drie specifieke aandachtspunten. Allereerst toont het rapport aan dat het lastig blijkt om een overzicht te creëren van internationale partnerschappen, onder meer vanwege de decentrale opzet van universiteiten en de onduidelijkheid over wat een partnerschap concreet inhoudt.

Universiteiten zullen zich de komende periode inzetten om het inzicht in meerjarige institutionele samenwerkingsverbanden te verbeteren door verdere professionalisering in contractmanagement en ICT-systemen. Daar waar sprake is van een mogelijke risicovolle nieuwe samenwerking, wordt dit gemeld bij de decaan en indien nodig bij het CvB. Ten tweede gaan universiteiten, in afwachting van juridische kaders rondom personeelsbeleid, ook aan de slag om kennisveiligheid een vast onderdeel te maken van sollicitatieprocedures in sensitieve onderzoeksgebieden. In alle vacatures binnen een sensitief onderzoeksgebied wordt vermeld dat kennisveiligheidschecks onderdeel kunnen zijn van de sollicitatieprocedure. Vacatures op een sensitief onderzoeksgebied zijn daarnaast bekend bij een kennisveiligheidsfunctionaris. Bij complexe casuïstiek wordt het kennisveiligheidsteam betrokken. Ten derde wordt het UNL model voor risicoanalyse besproken met externe deskundigen, waaronder de diensten, en waar nodig verder aangescherpt.

Het rapport schetst veel herkenbare dilemma's, waar vrijwel iedere universiteit mee worstelt. Universiteiten kunnen en willen veelbelovende sollicitanten of gewaardeerde collega's niet afwijzen enkel op basis van hun afkomst. Universiteiten zien het als een taak van de overheid om kaders en informatie te bieden, zodat zij een genuanceerde afweging kunnen maken. Concreet vragen universiteiten om juridische kaders, zodat zij de goede afweging kunnen maken tussen het bewaken van kennisveiligheid en het voorkomen van stigmatisering of discriminatie. Ook vragen universiteiten om een eenduidige en actuele lijst met risicopartners om hun risicoassessment op te kunnen baseren. Het Loket Kennisveiligheid wordt door universiteiten al ervaren als goed instrument voor informatievoorziening. Met juridische kaders kan dit loket nog concreter en effectiever adviseren.

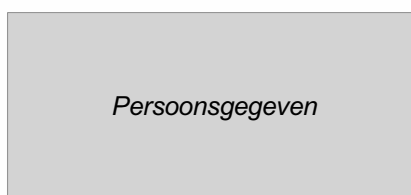
Universiteiten benadrukken verder dat zij opereren op een internationaal speelveld; zonder Europese en internationale afspraken over kennisveiligheid loopt het Nederlandse kennisveld het risico om goede wetenschappers kwijt te raken aan buitenlandse instellingen met minder intensieve veiligheidseisen. Tot slot signaleren universiteiten dat verzoeken vanuit de overheid elkaar snel opvolgen en er steeds meer gevraagd wordt rondom kennisveiligheidsbeleid. Het is waarschijnlijk dat de extra middelen van gemiddeld €67.000 per universiteit per jaar niet voldoende kunnen zijn om alle gewenste maatregelen uit te voeren.¹

De onderzoekers noemen verschillende aandachtspunten voor overheid en de sector. Zo is het belangrijk dat overheid en de sector blijven werken aan een blijvende dialoog en onderling vertrouwen. Universiteiten zijn blij dat het Ministerie van OCW de dialoog voortzet door gesprekken met de universiteitsbesturen. Onderling blijven universiteiten in gesprek in onder meer de UNL-werkgroep kennisveiligheid, om zo van elkaars aanpak te leren. Universiteiten maken gebruik van de resultaten van het onderzoek om hun eigen beleid aan te scherpen en denken graag mee over een eventuele opvolging van het onderzoek.

Hoogachtend,

Jouke de Vries (vz RUG)
bestuurlijk trekker Kennisveiligheid

Henk Kummeling (rm UU)
bestuurlijk trekker Kennisveiligheid

¹ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/amendementen/detail?id=2022Z23110&did=2022D49886>